

HISTORISK TIDSKRIFT
(Sweden)

131:1 • 2011

Elgán brister i analys och väcker många frågor

SOPHIE NYMAN & LENA HEJLL* *Historiska museet, Stockholm*

Elisabeth Elgán, ordförande i Svenska Historiska Föreningen, har skrivit en omfattande och bitvis starkt kritisk artikel i *Historisk tidskrift* 2010:3. Ämnet för hennes text är utställningen "Sveriges Historia" på Historiska museet i Stockholm.

Det är inte alldeles enkelt att förstå syftet med Elgáns text – är det en recension, en debattartikel eller ett kulturpolitiskt utspel? Vi väljer att betrakta artikeln som allt detta samtidigt.

Som recensent har Elgán sin rätt att tycka och tolka som hon vill. Som debattör förväntar hon sig säkert mothugg. Som kulturpolitisk visionär förväntar hon sig uppenbarligen anhängare.

Redan i ingressen slår Elgán fast att utställningen "måste karaktäriseras med ett nött uttryck: för lite och för sent". Det är synd att hon inte utvecklar den värderingen. För lite och för sent i förhållande till vad? Med "Sveriges Historia", som kan ses som en fortsättning på basutställningarna "Forntider" och "Vikingar", vill vi ge en översiktlig berättelse om Sverige från forntid till nutid. Enbart i Stockholm finns ett 20-tal statliga museer med olika historisk inriktning, men inget av dem kan erbjuda den helheten. Givetvis kan man tycka att det borde gjorts tidigare, men är det ett skäl att avstå?

Ganska snart ger sig Elgán in i närmast häpnadsväckande spekulationer om att eventuella "påstötningar", inte bara från våra samarbetspartners Norstedts Förlag och TV4, utan dessutom från Kungahuset skall ha påverkat att utställningen kommer just nu. Låt oss bestämt tillbakavisa

* Enhetschef för utställningar och lärande vid Historiska museet respektive utställningsproducent för museets utställning Sveriges Historia.

dessas insinuationer som helt grundlösa. Vad som fått Elgán att över huvud taget föra fram dem framstår som obegripligt. Tror hon verkligen på detta själv?

Även om vi väljer att läsa texten som en recension, som är recensentens personliga värdering och tolkning av det recenserade, skall de faktiska förhållandena beskrivas som de är. Så skriver Elgán till exempel: "en utställning om Sveriges historia, hopträngd i en av Historiska museets salar och på två trappavsatser". Sanningen är att "Sveriges Historia" upptar två av museets största utställningssalar – de så kallade Romanska hallen och Romanska galleriet – ytterligare ett mindre rum samt den stora trappan upp från entréhallen.

När hon sedan kommenterar den tidslinje som, likt en ledstång genom århundradena, löper genom utställningens tio scener formulerar hon det så här: "På golvet löper en upphöjd, lysande kronologi där varje årtal från 1000 till 2045 finns med även om det inte finns några upplysningar om varje årtal. När upplysningar förekommer handlar det främst om kungabrillopp."

Hade Elgán ägnat lite mer tid åt att studera tidslinjen hade hon, som den historiker hon är, naturligtvis sett att regenterna förekommer vid de årtal då deras regeringstid började. I de fall de varit gifta, och vi vet med vem, förekommer även gemålens namn. Dessutom innehåller tidslinjen här och var referenser till andra händelser inom och utanför Sverige.

I utställningen har vi haft ambitionen att skapa en hög grad av interaktivitet, där besökarna utifrån sin nyfikenhet kan känna, lukta, prova, gissa och lära sig mer, vilket är ett vedertaget sätt att möta människors olika sätt att lära och förstå. Vi reagerar därför på Elgáns märkliga formulering "eftersom det är en utställning på ett stort statligt museum, så har den också försetts med pedagogiska manicker". Vad har Elgán egentligen för bild av modern museiverksamhet och pedagogisk verksamhet? Hur ser hon på det arbete som pedagoger på museer över hela landet utför? Vilka är hennes erfarenheter av modern pedagogisk verksamhet vid museer, oavsett om de råkar vara större statliga eller mindre icke-statliga?

Även kommentaren "deras historia berättas på skärmar, utan källhänvisningar" förvånar oss. Förväntar sig Elgán källhänvisningar i utställningstexterna? Även om vi har en ambition att besökare skall vilja gå vidare och lära sig mer, är utställningstexten inte en akademisk text.

Källhänvisningar och notapparater kan nog Elgán inte förvänta sig att hitta i särskilt många utställningar i dag.

Därpå konstaterar hon att utställningen inte tillfredsställer de gymnasieelever som "behöver få något mer än vad de läst i sina uppdaterade läroböcker". Det står förstås Elgán fritt att bedöma kvaliteten på dagens historiska läromedel. Själva minns vi en debattartikel i *Dagens Nyheter* från den 20 februari 2010 med rubriken "Skolämnet historia är en strikt manlig angelägenhet". Där redogör professorerna Ann-Sofie Ohlander och Ebba Witt-Brattström för en granskning av fyra läroböcker i vilka sammanlagt 62 kvinnor och 930 män namnges. Vi ser också att den lärarkväll som hölls på Historiska museet i september 2010, med över 200 medverkande lärare, resulterat i ett stort antal bokade skolvisningar. Uppenbarligen anser lärarna att utställningen på något vis kan tillfredställa behoven som finns inom undervisningen, även för gymnasiet. Och reaktionerna såväl bland lärare som bland elever är över lag mycket positiva. Kanske är det ett resultat av att en referensgrupp med historielärare deltagit i utformningen av visningarna?

Mot bakgrund av vad som framförts ovan framstår Elgán som inte bara slarvig med fakta, utan även som okunnig om utställningsmediet, historiedidaktik i museimiljö och dess funktion i dagens museiväsende. Vi välkomnar självklart synpunkter på vår verksamhet, men när felaktigheter staplas på varandra, kryddas med okunnighet och serveras i en erkänd, seriös tidskrift som *Historisk tidskrift*, blir vi uppriktigt bekymrade.

Förvisso innehåller Elgáns artikel ett och annat att ta fasta på också. Att hon uppmärksammar och lyfter fram de olika perspektiv i utställningen som varit viktiga för oss i förarbetet gläder oss. Det gäller till exempel det som handlar om genusordningen, social ojämlikhet, Sveriges vinster på det koloniala systemet och olika minoriteter. Likaså noterar vi uttryck som "utsökt och elegant iscensatta föremål", "korta och kärnfulla översikter", "i linje med museets utomordentliga utställning Forn-tider". Och när hon anmärker på att föremålsurvalet blir påvrare och märkligare ju längre fram i tiden besökaren rör sig, lyssnar vi och tar till oss av de synpunkterna på 1800- och 1900-talsdelarna av utställningen.

Avslutningsvis levererar Elgán sitt stora kulturpolitiska utspel: "ett riktigt historiskt museum som täcker världshistorien och Sveriges plats i denna från forntiden till i dag" och "kanske är det dags att Historiska museet får ett utökat uppdrag och att lokalerna, budgeten och perso-

nalen anpassas därefter? Museets borggård kunde glasas in och bli en fin utställningslokal i flera öppna plan, som det vackra Musée d'Orsay i Paris.”

Elgán är inte den första att leverera stora, genomgripande museivisioner – och säkert inte den sista heller. Vi är inte de som säger nej till ökade resurser om de innebär ännu bättre förutsättningar för att få historia att betyda mer för fler. Men det återstår väl att se i vad mån Elgáns ”upprop” kan realiseras. En bättre underbyggd och mer trovärdig artikel hade förmodligen ökat utsikterna.